Ա. Տարի — Թիւ 88

Երկուշաբթի, 29 Նոյեմբեր 1915

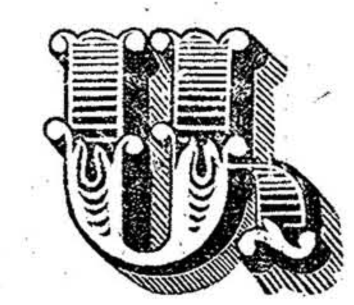
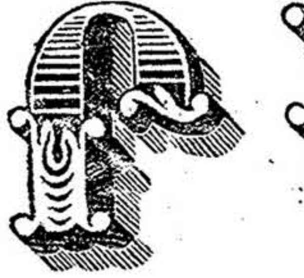
ՀԱՏԸ 5 ՄԻԼԻԷՄ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

		Տարեկան	Վեցամսեայ
ԵԳԻՊՏՈՍ . .	Ղ. Ռ.	80	40
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	Ֆր.	20	10

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒ ՕՐԳԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Շարա Ապու Տարտար, Թիւ 16

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՀԱՍՑԷ

Journal AREV

B. P. № 600

Alexandrie, EGYPTE

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ՝ ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ամերիկահայ բազմաթիւ թերթերու, «Ազգ»ի, «Պահակ»ի, «Կոչնակ»ի, «Երիտասարդ Հայաստան»ի և «Նոր Կեանք»ի մէջ, միաժամանակ հրատարակուած կոչ մը հոս արտատպեցինք նախընթաց շաբթու։

Արդեօք մեր ընթերցողները պարզօրէն կարդացին ու անցա՞ն, թէ ո՛չ քիչ մը անդրադարձան անոր վրայ։

Նախապէս գոյացած երկու միութիւններ, որոնց մին՝ «Ազգ. Պաշտպանութեան Յանձնախումբ» անունին տակ՝ իր մէջ կը պարունակէր Ամերիկայի Հայ եկեղեցական կազմակերպութիւնն իր Առաջնորդարանով, և Ս. Դ. Հնչակեան, Վերակազմեալ Հնչակեան ու Սահմանադրական Ռամկավար կուսակցութիւններն, ու միւսը՝ «Ազգ. Շահերու Պաշտպանութեան Միութիւն» անունով՝ կազմուած էր Հ. Բ. Ը. Միութեան նախաձեռնութեամբ և չէզոք կարեւոր տարրեր ունէր իր մէջ, իրարու միացեր և իրենց վրայ աւելցնելով նաև Ամերիկայի Հայ Աւետ. Եկեղեցին ու Հայ Աւետ. Միութիւնը, կազմեր էին նոր ու մեծ մարմին մը, «Ազգ. Պաշտպանութեան Միութիւն»ը։

Ի՞նչ էր նպատակը այդքան տարբեր մարմիններու միութենէն առաջացած այս նոր ու մեծ մարմինին՝ որուն նմանը տեսնուած չէ մինչեւ հիմա ո՛չ Ամերիկայի և ո՛չ ալ ուրիշ տեղի մը Հայոց մէջ.— «Ազգին անհուն պէտքերուն, որքան որ կարելի է, շուտով ու գոհացուցիչ չափով հասնիլ եւ միանգամայն արդարացնել սա՛ գաղափարը թէ Ամերիկայի մէջ գտնուող բոլոր Հայերը, մէկդի դնելով իրենց յարանուանական եւ կուսակցական խտրանքը, միացած են ազգային մեծ Տագնապին հանդէպ եւ որոշած են Ամերիկայի Հայ գաղթականութիւնը մէկ մարմնի պէս զօդել եւ կեցնել՝ Ազգը կործանումէ կորզելու նուիրական աշխատութեան մէջ։ (Կոչ «Ազգ. Պաշտպանութեան Միութիւն»ի)։

Օտարական մը, քիչ շատ տեղեակ Հայութեան ներկայ Տագնապին, կարդալով այս տողերը՝ պիտի ըսէր. — «Արդարեւ այս միջոցիս ուրիշ բան չէր կրնար ընել Ամերիկայի Հայ գաղթականութիւնը. մինչեւ իսկ ուշ են մնացեր՝ բայց առենն ու առիթը անցած չեն դեռ. անշուշտ նոյնը աւելի կանուխէն ըրած են Արտասահմանի և Կովկասի Հայերը, որոնք Ամերիկայէն աւելի մօտ ըլլալով իրենց տանջուող եղբայրներուն՝ աւելի շուտ այդ պէտքն զգացած և իրենց բոլոր ուժերը միացուցած, իրենց բոլոր միջոցները տրամադրած են անոնց օգնելու գործին...։»

Երեւակայեցէ՛ք այս օտարը ձե՛ր դիմաց, այս խօսքերը ձե՛զի ըսող. ի՞նչ պիտի պատասխանէիք, ի՞նչ գոյն պիտի առնէիք։

Պիտի ըսէի՞ք թէ Ամերիկահայոց այս միութիւնը ամբողջ Հայութեան մէջ տակաւին առաջի՛նն է որ կը կատարուի այսքան ընդարձակ գետնի մը վրայ, և թէ՝ ան ալ, դեռ չի ներկայացներ բոլոր Ամերիկահայոց, Ամերիկայի մէջ գործող բոլոր հայ մարմիններուն միութիւնը։ Պիտի խոստովանէի՞ք թէ «մեծ ու հզօր» կուսակցութիւն մը ունինք մենք, որ անձնուիրութիւնն ու ազգասիրութիւնը մէկուն չի տար, նոյն իսկ փոքր չի տար անոնցմէ ուրիշին, և որ այսօր, այս պարագային ալ, ինչպէս ուրիշ ամենուրեք, նոյնպէս Ամերիկայի մէջ, դուրս կը մնայ ազգին ստեղծել ուզած ընդհանուր միութենէն, այդ մտօք իրեն եղած բոլոր առաջարկներն ու բոլոր թախանձանքները կը մերժէ մտիկ ընել, կ՚ուզէ միշտ յայտնել թէ ազգին միւս բոլոր տարրերը մէկ կողմ և ինք միւս կողմ՝ ինք կրնայ զանոնք ամէնքը հակակշռել խելքով ալ, զգացումով ալ, ուժով ալ, և թէ անոնց ամէնքին, ամբողջ Հայ ժողովուրդին ընելիքէն ուրիշ բան պէտք չէ ըլլայ՝ բայց եթէ իրեն օգնել դրամապէս, որպէսզի ինքը իր գիտցած, սկսած և մինչև հիմա ըրած կերպով՝ շարունակէ մինակը ազգը փրկելու աշխատիլ...։

Չէ՛, օտարին պիտի չըսէիք ասիկա, որովհետեւ Հայութեան մասին այնպիսի արգահատանք մը, այնպիսի արհամարհանք մը պիտի երեւէր օտարին դէմքին վրայ՝ որ անկէ ձեզի ինկած բաժինը ամօթին կրակովը պիտի այրէր ձեր երեսները...։

Բայց մե՞ր մէջ։ Մեր մէ՞ջն ալ, ազգին ամենամեծ այս տագնապին միջոցին, ամէն մէկերնիս խորապէս համոզուած ըլլալով հանդերձ թէ փրկութեան միակ յոյսը, միակ հնարաւոր միջոցը՝ Արտասահմանի և Կովկասի Հայութեան միացեալ, մէ՛կ միտք ու մէ՛կ սիրտ աշխատանքին մէջ կը գտնուի, տեսնելով սակայն թէ կա՛յ մարմին մը որ միշտ կը ծառանայ այդ գաղափարին դէմ, զայն անկարելի կը հռչակէ և երբ անիկա կարելի եղած է արդէն իրմէ դուրս ուրիշներու միջև, զայն կը հարուածէ անխնայ..., ասիկա գիտնալով ու տեսնելով՝ մենք մեր մէ՞ջն ալ պիտի խուսափէինք անոր մասին խօսելէ, պիտի լռէինք վատօրէն, այդ դիրքը բռնող մարդոց հետ իրարու երես պիտի նայէինք ժպտելով, մենք զիրենք հանգիստ պիտի ձգէինք որպէսզի անոնք ալ մեզ հանգիստ ձգեն, հոգ չէ թէ ազգը այդպէսով շարունակէ մահանալ անդին...։ Այդ վատութիւնը ես իմ մասիս պիտի չկրնայի գործել. զայն կը թողում անոնց, բոլոր անո՛նց որ իրենց հանգիստին ու համբաւին վրայ կը գուրգուրան ու կ՚ուզեն ամէնուն հետ բարեկամ մնալ, յետոյ անո՛նց որ այս անմիութեան ու պառակտումին մէջ կը տեսնեն իրենց գրպանին շահը՝ քանի որ հակառակ պարագային պիտի ստիպուէին հարիւր տեղ հազար մը կամ հազարներ ընծայաբերել եղբայրութեան մեծ ու լիաւարտ սեղանին, և յետոյ ալ անո՛նց տակաւին՝ որոնք ազգերնին շա՜տ կը սիրեն և սիրոյ ու եղբայրութեան քարոզն ալ իրենց շրթներուն վրայ ունին միշտ, բայց ապշեցուցիչ անգիտակցութեամբ մը կը քօղարկեն ատելութեան գործաւորները, հրապարակաւ չէզոք են ու գաղտնաբար կ՚օգնեն անոնց ամէն ձեռնարկներուն, կամ գաղտնաբար քեզի հետ կը դատապարտեն և հրապարակաւ կը հովանաւորե՛ն անոնց անմիութիւնը...։

Ամերիկայի մէջ կազմուած «Ազգ. Պաշտպանութեան Միութիւն» մարմնոյն կոչը կ՚ըսէր. «...այս ազգ. համերաշխութեան մարմնէն դուրս կը մնայ միայն Դաշ. կազմակերպութիւն մը որուն հետ բանակցութեան մէջ կը գտնուի Ազգ. Առաջնորդարանը։ Կը յուսանք թէ նոյն կազմակերպութիւնն ալ պիտի զգայ վայրկեանին նուիրականութիւնը եւ իր գործակցութիւնը պիտի բերէ ազգ. այս ճգնաժամին։»

Ահ, այո՛. «նոյն կազմակերպութիւնը» իր պատասխանը տուեր է Ամերիկայի իր օրկանին միջոցաւ, և միւս միացած կազմակերպութեանց օրկանները այսօր լեցուն են անոր ի պատասխան յօդուածներով։ Այնպէս որ, այսօր նորէն, Ամերիկահայոց մեծագոյն եռանդն ու աշխատանքը կ՚սպառի իրարու դէմ վիճելով, երբ ան կրնա՛ր մահամերձ Հայրենիքին օգնութեա՛նը յատկացուիլ...։

Հոն թէ հոս, չէ՞ք տեսներ թէ կամաւորական գործին մենաշնորհն է զոր «նոյն կազմակերպութիւնը» ձեռք կ՚առնէ կրկին, մենաշնո՛րհ մը այնքան բացարձակ՝ որ երբ ուրիշներ անոր խօսքը կ՚ընեն, ատոր ի նպաստ հանդէս մը կը կազմակերպեն, ինք՝ կարծես իր իրաւունքէն, իր հաքէն բան մը ուտէին, անմիջապէս կը բողոքէ ու պէտք կ՚զգայ զգուշացնելու ժողովուրդը՝ ըսելով թէ անոր արդիւնքը իր միջոցով չէ որ պիտի գործածուի...։

«Համագործակցութի՞ւն, եղբայրութի՞ւն.—ինչո՞ւ չէ. այդ քարոզը գործիս կու գայ, որովհետեւ յանուն ատոր՝ հարկաւ ձայն պիտի չհանեն իմ առանձին ըրածիս—թողածիս ու նոյն իսկ պիտի օգնեն ինծի...» կ՚ըսէ ան...։

Հոդ՝ սակայն՝ կը սխալի անիկա։

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՏՐՏՈՒՆՋ

...Հոգիիս դառնութեամբը պիտի խօսիմ։

ՅՈԲ

Ձանձրացա՞ր, ո՛վ Տէր, ձանձրացա՞ր խաղաղութեան ու խնծիղի տեսարանները դիտելէ, որ արիւնոտ այս խաղը թոյլատրեցիր սարքել։

Մեր հայրենիքը անծայրածիր կրկէսի մը վերածեցիր, ուր ո՛չ թէ վագրերու կամ յովազներու, այլ ատոնցմէ աւելի վայրագ գազաններու առջեւը նետեցիր քու հաւատարիմ ժողովուրդիդ զաւակները։

Ու ցերեկները, ամրան արեւով շլացուած անպատկառ երես մը դարձուցիր երկինքը, պոռոտ խնդումով մը պատռտող երեսը՝ որ երկար ժամեր կախուեցաւ սրտամորմոք տեսարանին վրայ մորթոտուող մանուկներուն ու մայրերուն, ու բիբերու և տապարներու ներքեւ փշրուող ծերունի հէգ ոսկորներուն։

Ինչո՞ւ, ո՛վ Տէր, ինչո՞ւ այս արիւնոտ խաղը մեր գլխուն խաղալ թոյլատրեցիր։

Արարատի դրախտավայր աշխարհը ոսկումներ յորդող գուբի մը վերածեցիր. ո՛չ թէ կարիճներու կամ օձերու, այլ ատոնցմէ աւելի զազրատեսիլ ու թունաւոր խժակերպներու մէջ նետեցիր քու անունիդ փառաբանանքին համար կանգնուած տաճարներուն կենդանի զարդերը բոլոր։

Ու Դուն, գիշերները, երկինքին բոլոր աստղանիկները աչքիդ մօտ բռնած՝ նայեցա՛ր երկար ժամեր, անհուն արբշռանքով մը վար կախուելո՛վ նայեցար անդիմելի հեգնութեանը վրայ անհարկու այդ գուբին մէջ նետուած լուսամարմին Հայ կոյսերուն։

Լուսնին դիմակը դէմքիդ անցուցած, ո՛վ Տէր, պղծութեան ու ոճիրի այս խաղը դիտեցիր. գիշերնե՛ր, դարե՛ր տեւող գիշերներ դիտեցիր, ու լուսնին անկարեկիր դիմակը դէմքիդ՝ վար կախուած բերանով մը խնդացիր, ո՛վ Տէր, խնդացի՛ր մեր վրայ...։

ՄԻՀՐԱՆ Ց. ԱԺՏԷՐԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

(«Նիր-Իսթ»էն քաղուած)

Աթէնք, 27 Հոկտ.

Կացութիւնը Կ. Պոլսոյ մէջ. — Երեք շաբաթ առաջ Պուլկարիայէն հարիւր վակոնի չափ ալիւր և քիչ մը քարիւղ հասաւ. քանի մը օր միայն բաւականաչափ հաց կարելի էր գտնել, բայց Պուլկարիոյ զօրահանութենէն ի վեր փոխադրութիւնները դադրած ըլլալով օրական հացի պակասութիւնը դարձեալ սկսաւ զգացուիլ։

Քաղաքին մէջ հազիւ 23,000 տակառաչափ հանքածուխի մթերք կայ, ու նոր ապրանք չի հասնիր։ Այս պատճառաւ ալիւրի աղօրիքներէն ոմանք դադրած են բանելէ. մնացեալ աղօրիքներու, գործարաններու, ինչպէս նաև երկաթուղիներու մէջ փայտ և փայտածուխ կը վառեն։ Սկիւտար-Գատըգիւղի ջուրի ընկերութիւնը թերթերուն մէջ ծանոյց թէ ստիպուած է ժողովուրդին ջուրի մատակարարութիւնը դադրեցնել՝ ջուրի պակասութեան պատճառաւ. Բայց բուն պատճառը ջրհանները բանեցնելու համար ածուխ չգտնուիլն է։ Այսպէսով Գատըգիւղ և Սկիւտար ջուրի սովի պիտի ենթարկուին։

Պատերազմական նպաստահաւաքութիւններ.— Պետութեան կողմէ ապրանքներու բռնագրաւումը — զոր աւելի ճիշդ բառով կարելի է կոչել՝ պաշտօնական յափշտակութիւն—կը շարունակուի, և այս պահուս ամէնէն աւելի փնտռուած ապրանքը կօշիկներն են։ Պէյքըր վաճառատան և ուրիշ շատ մը կօշկավաճառատուններու բանի եկող ապրանքները պարպուեցան. Օտարազգիները գոնէ կրնան յուսալ պատերազմէն վերջը փոխարինութիւն ստանալու, մինչդեռ այս բռնագրաւումները բացարձակ կործանում կը նշանակեն տեղացիներուն համար, որոնցմէ շատերը պատերազմէն առաջ հարուստ էին։

Յոյները եւ Հայերը. — Կ'երեւայ թէ Յոյները դարձեալ Թուրքերուն աչքէն ինկած են. իշխանութիւնները հրաման ըրին յունական բոլոր նշանակները վերցնել խանութներէն և ուրիշ տեղերէ։

Հայերու բնաջնջումը կը շարունակուի, և այն տեղերը ուր մինչեւ հիմա հանգիստ թողուած էին անոնք՝ իրենց հայրենակիցներուն բաղդին կ՚արժանանան։ Հայերը և Յոյները Թէքիրտաղէն տեղահանուեցան. անոնցմէ շատերը՝ ոչխարներու պէս իրարու վրայ լեցուեցան բաց նաւերու մէջ և կամ Վափորի փոքր շոգենաւերու մէջ, ուր նստելու տեղ չէր մնացած, ու այսպէս քշուեցան՝ սաստիկ անձրեւի տակ։ Իզմիտի Հայոց թաղը որ 3-400 տուն կը պարփակէր, ամբողջովին հրոյ ճարակ եղաւ։

Քերիբա գերմանական շոգենաւը վերջերս Ոսկեղջիւր մտած ժամանակ Ղալաթիոյ կամուրջին զարնուելով՝ անոր ծանրապէս վնասեց. Կամուրջին Պոլսոյ կողմի ծայրը ծովեզերքէն բաւական հեռու քշուեցաւ ու կամուրջին մէջտեղէն բացուիլը անկարելի դարձաւ։

Խորհրդարանի մէջ քննադատութիւններ.— Ծերակոյտին բացման օրը բաւական տաք վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ՝ որու մասին բնականաբար տեղական թերթերը բան մը չգրեցին։ Մասնաւոր տեղեկութիւններու համաձայն, Ահմէտ Րիզա պէյ, որ Օսմանեան առաջին Երեսփ. Ժողովին նախագահն էր և հիմա ծերակուտական է, Ծերակոյտին մէջ հարցապնդում մը ըրաւ.— Ինչո՞ւ կառավարութիւնը կը ծածկէ Տարտանէլի բանակին վիճակը. ինչո՞ւ կառավարութիւնը չի յայտներ զինուորական ձախողումները և ելեւմտական անձկութիւնը։ «Կ'ամբաստանեմ կառավարութիւնը Հայկական կոտորածներուն համար և առհասարակ Քրիստոնէից դէմ հալածանքներուն համար»։ Կը հաւատեն որ Ահմէտ Րիզա աւելցուցած է. «Այն պարագային իսկ որ Կեդրոնական Պետութիւնները յաղթական ելլան—ինչ որ իմ կարծիքովս անհաւանական է—այս դէպքերը մեծապէս պիտի վնասեն իբրեւ պետութիւն և իբրեւ ազգ մեր դիրքին։ Ապերախտ ազգ Քրիստոնեաները չեն, այլ մենք՝ որ մեր բարեկամներուն և պաշտպաններուն դէմ դարձանք։ Մենք դաշնակցութեան մը մէջ մտանք՝ առանց կանխաւ ճիշդ որոշելու մեր դրութիւնը և յաջողութեան պարագային մեր ստանալիք առաւելութիւնները»։ «Կրնա՞ք ըսել, աւելցուց Ահմէտ Րիզա, թէ ինչ պիտի շահինք այս պատերազմէն, որուն մէջ մինչեւ այսօր 400,000 հոգի կորսնցուցինք»։

Երեսփ. Ժողովին մէջ ալ մէկ քանի անախորժ ճշմարտութիւններ ըսուեցան Եօզղատի մեպուսին կողմէ, որոնք նոյնպէս բաւական յուզում պատճառեցին։ Կ'ըսուի թէ Ահմէտ Րիզա պէյ Ծերակոյտէն դուրս ելած պահուն ձերբակալուեցաւ, բայց Իշխան Եուսուֆ Իզզէտտինի միջամտութեամբ ազատ արձակուեցաւ։

ԳԻՇԵՐԻՆ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ՄԷՋԷՆ

(Պատմուածք)

Գաղթականներս կանգ առինք անտառին մէջ։ Գիշերը կ'իջնէր դանդաղօրէն, մեծ ու սեւ թեւաբաց թռչունի մը պէս, համայնական լռութեան մէջ։ Ձիւնը կը տեղար անընդհատ ու կը ծածկէր ամէն բան իր ճերմակութեանը մէջ։ Մենք կրնայինք մնալ հոն մինչեւ լոյս. հալածողները այլեւս չէին հետեւիր մեր քայլերուն։ Կծկուած իրարու մօտ, սարսափահար, մնացած բոլորս ալ մեծ թշուառութեան մը քօղին տակ, սկսանք իրարու նայիլ կարեկցօրէն։ Մահամերձներ կային՝ որոնց նայուածքին կեանքի լոյսը կը փախչէր իրիկուան լոյսին հետ։ Շատերը մեռան այն գիշեր՝ անօթի, ծարաւ, ուժասպառ։ Քովս կին մը կար, երիտասարդ, գլխուն ձգած սեւ եաղմա մը՝ որուն մէջէն խարտեաշ մազերը կը թափէին ուսին վրայ։ Անոյշ, արտայայտիչ աչքեր ունէր՝ որոնց մէջ կը բացուէր տխրութիւնը, քաղցրաբոյր ծաղկի մը պէս։ Չէի ճանչնար զայն, բայց մեր քովի գիւղէն ըլլալ կը թուէր։ Մօտեցայ։ Իմ ունեցած պատառ մը հացէս բաժին հանեցի անոր։ Նախ ուզեց մերժել, բայց յետոյ կարծես թէ ինքնաբերաբար, մեքենայօրէն, իր ձեռքը երկարեցաւ ինծի՝ նիհար ու դողդոջուն մատներուն միջեւ բռնելու համար կտոր մը չոր հացը։ Չի կերաւ զայն, մօտեցուց իր մայրական կուրծքին վրայ քնացող մանկան բերանին։ Տղան գլուխը վերցուց, աչքերը բացաւ եւ ինկաւ նորէն՝ յոգնած։ Մայրը կուլար.

— Ի՞նչ ունես, է՛ր չես ուտի, լաօ՛... եւ ինծի դառնալով՝

— Չի ուտի, հիւանդ ա...

—Քանի՞ տարու է, հարցուցի անոր։

— Մէկ տարու չի եղել, առջինեկ է իմ բալէկը ... հայրը կորել ա, չգիտեմ ո՛ւր...

Յետոյ գլուխը շարժելով սկսաւ երգել մեղմաձայն, ցաւոտ շեշտով մը.

— Է՜ է՜ է՜, իմ բալէկ, իմ ջան լաօ՛, քուն եղէ՛...

Տղան կը դողար մօրը կուրծքին վրայ։ Օդը կը ցրտանար աւելի։

— Մսո՞ւմ ես, բալէկ...

Ծածկեց զայն վերարկուիս մէկ փէշովը, ու խնդաց ինծի՝ կարծես երախտագիտութեամբ։

Ես աւելի մօտեցայ անոր, ու ծածկեցի տղան բոլորովին։ Այս անգամ տեսայ որ մայրը ձեռքէս կը բռնէր համբուրելու համար զայն։ Չի թողուցի։

— Է՞ր չես թողնի, բալէկին համար ա... էլ չի մսում, քնում ա... Յետոյ դարձեալ սկսաւ նոյն տխուր ու մեղմիկ ձայնով երգել.

— Է՜ է՜ է՜, քուն եղէ՛, լաօ ջան, է՜ է՜ է՜...

Արդէն գիշերն իջած էր։ Ձիւնին վրայ, գաղթականները իրարու մօտ կծկուած, հողակոյտերու կը նմանէին։ Անոնց մէջ կային շատեր, որոնք երբ լոյսը գար պիտի չարթննային՝ շարունակելու համար ճամբան՝ որ գիշերին ու մահուան մէջէն կ'երկարէր դէպ ի անորոշ փրկութիւնը... Շատեր կային որ մեռած էին արդէն, եւ անոնց վրայ ձիւնը կը տեղար՝ ծածկելով զանոնք իր անբիծ, ճերմակ պատանքին մէջ...։ Պարզ գիշեր մըն էր, լուսինը կը վազէր ամպերուն մէջէն, կ'անհետանար անոնց ետին, յետոյ նորէն կ'երեւար։ Երիտասարդ կինը չէր խօսէր այլեւս։ Իր կուրծքին վրայ քնացած տղուն հետ, ինքն ալ կը ննջէր։ Զգուշութեամբ, որպէսզի չարթննար, վերարկուս հանեցի, եւ անով ծածկեցի մայրն ու տղան։ Յետոյ գլուխս ծունկերուս վրայ, ծառի մը կռթնած՝ փորձեցի քնանալ։ Ամէն բանի վրայ լռութիւն մը կը տիրէր, թաղմանական, ահաւոր, սրտաճմլիկ լռութիւն մը... Ի՞նչ էր պատահած մեզի, ի՞նչ էր պատահած անոնց բոլորին՝ որոնք իրենց հողն ու տունը ձգած՝ կը փախչէին այսպէս գիշեր ու ցերեկ, առանց գիտնալու, առանց կարենալ հասկնալու թէ ո՞ւր կը տանէր ճամբան... Շատեր չէին կրցած փախչիլ՝ մեռնելու համար իրենց հողին վրայ, իրենց տուներուն մէջ։ Առաջին անգամն ըլլալով, նախանձեցայ անոնց մահուան։

Ցուրտ հովը թարթիչներէս ինկող քանի մը կաթիլները սառեցուց։ Ինչո՞ւ համար կուլայի։ Երեք օրէ ասդին դեռ նոր կը վիճակուէր ինծի նստիլ այսպէս, ամփոփուիլ, ուշաբերուիլ ու մտածել եղածին վրայ։ Ինչ որ պատահած էր մեր գիւղին եւ անոր շրջակայ գիւղերուն, նմանը չի տեսնուած բան մըն էր։ Անոնց տեղ հիմա սեւ, արիւնոտ մոխրակոյտ մը կը տեսնուի. հովը կը ցրուէ անոր մոխիրը, կը տանի հեռուն։ Գիւղերը մեռան հարիւրներով, արիւնէն հողը կշտացաւ, ճամբաները դիակներով ծածկուեցան... բայց մեր ցեղը դեռ կ'ապրի, պիտի ապրի ան քանի որ չի վհատիր, եւ իր տանջանքին մեծութիւնը կեանքին մեծութիւնն է անոր համար, վերածնելու գեղեցկագոյն զօրութիւնը...

Այս մտածումներով գլուխս կը տաքուէր, երբ երիտասարդ կինը կանչեց զիս իրեն քով, եւ աղաչական ձայնով մը՝

— Ցուրտ ա, կը մսես... իմ լաօն քնում ա, ա՛ռ քո վերարկուն...

Բայց ես չուզեցի առնել։ Բռնեցի անոր ձեռքերէն, երբ ան կ'ուզէր ծալքերը բանալ։

— Չեմ մսում, պատասխանեցի անոր, բուրդէ շապիկ եմ հագել։

Գլուխը շարժեց տխրութեամբ։ Յետոյ եաղմային ծայրովը աչքերը սրբեց։ Ինչո՞ւ կուլար... Կծկուեցայ դարձեալ միեւնոյն տեղը։ Կինը կը մնար անշարժ, կուրծքին վրայ սեղմելով տղուն փափուկ մարմինը որպէսզի չի մսէր ան, կը տաքցնէր զայն իր մայրական սրտին բոլոր ջերմութեամբը, իր անձնուէր սիրոյն բոլոր տենդովը... Հայրենիքի անմահական ու գեղեցիկ հոգին մայրերուն սէրն է իրենց տղաներուն հանդէպ, անոնց անձնուիրութիւնը, անոնց վիշտն է...։

Պիտի լուսնար, ոչ մէկը կը շարժէր։ Անտառին մէջէն կ'երեւէր հորիզոնը՝ որ կը կարմրէր, յետոյ ոսկիի աժգոյն փայլ մը կ'առնէր ձիւնին վրայ։ Նորէն պիտի քալէինք, մինչեւ որ հասնէինք փրկութեան հեռաւոր ուղին, ուր այլ եւս վտանգ պիտի չըլլար եւ օգնող ձեռքեր պիտի երկարէին մեզի եղբայրօրէն, գութով, բարութեամբ... Մենք, բոլորս ալ, դժբախտ ցեղի մը խլեակներն էինք, զոր տանջանքի ալեկոծ ովկէանը իր ափերուն վրայ կը նետէր... Մեզմէ պիտի վերածնէր վաղուան Հայութիւնը. վաղուան Հայաստանը մեզ պիտի կանչէր իր ծոցը, որպէսզի դարձեալ զինք շէնցնէինք, ծաղկեցնէինք վարդերով... որպէսզի դարձեալ իր կործանուած, այրուած քաղաքներէն ու գիւղերէն կեանքի շունչը բարձրանար, ազատութեան արեւին մէջ, այս անգամ...։

Գաղթականներու կարաւանը սկսաւ քալել, քալել... Ձիւնը չէր դադրէր տեղալէ... Անոնք որ կը մնային, ծածկուած էին արդէն համայնական, ճերմակ քօղի մը տակ... Հանգի՛ստ այդ մեռելներուն որոնց վրայ աղօթողներ պիտի չի գան. անոնց վրայ լացողները կ'երթան հիմա, վերջին անգամ ետեւ դառնալով ու չի տեսնելով զանոնք ձիւնին տակ...։ Մայրեր՝ որոնք դեռ երէկ իրենց կուրծքին վրայ նորածիններ կը սեղմէին, այսօր գլխիկոր, ընկճուած, հազիւ կրնան քալել, շատ անգամ դառնալով կը դիտեն անտառը՝ որ կ'անհետանայ հեռուն, սպիտակութեան մէջ...։

Երիտասարդ կինը քովէս կը քալէ։ Յոգնած կ'երեւի ան, ու տղան որ կը քնանայ դեռ, ծանր կը թուի մօր մը կուրծքին...

— Քնո՞ւմ է դեռ, կը հարցնեմ իրեն...

— Լաօն քնում ա, կը պատասխանէ. զուլումի, չարիքի աշխարհ ա, լաօն չի ուզում զարթնել... Բայց յետոյ գլուխը ծռելով անոր վրայ՝ լալով կը դառնայ ինծի ու կ'ըսէ.

—Լաօն քնում ա, չգիտեմ ե՞րբ կը զարթնի...։

Այդ անոյշ ձայնը, տխուր շեշտով, կարծես սրտիս խորը կ'արձագանգէ։

—Տո՛ւր ինծի, ես կը տանեմ, դու յոգնած ես...

Աչքերուս կը նայի խնդալով, բայց իր խնդալը արցունքի կաթիլներ կը հոսեցնէ աչքերէն... Կարծես թէ չէ լսեր խօսքս, կը շարունակէ ճամբան, առանց ինծի պատասխանելու։ Բայց լաօն չարթննար ու մայրը յոգնած է...

— Տո՛ւր ինծի... կը կրկնեմ խօսքս. ես կը տանեմ։

Այս անգամ կը ժպտի։ Կ'երկարէ զայն իր թեւերուն վրայ.

— Առ իմ բալէկը, բայց կամաց ա՛ռ, քնում ա, չի զարթնի...

Ու թեւերուս վրայ կը ճնշէ տղուն մարմինը, պաղած, անշարժ...։

Կը քալենք առանց խօսելու, մայրը քովէս կ'երթայ՝ աչքերը բալիկին՝ որ կը ննջէ, քնա՛ւ չի զարթննելու համար... Երբեմն կ'երգէ միեւնոյն ձայնով.

—Է՜ է՜ է՜, լաօ, քուն եղէ՛...

Բայց տղան արդէն կը քնանայ, խե՛ղճ մայր...

Մինչեւ իրիկուն ես կրեցի այդ բեռը թեւերուս վրայ, առանց յոգնելու, առանց զայն մօրը կուրծքին վերադարձնելու։ Բայց երբ գիշերը կ'իջնէր, երբ գաղթականները կանգ առին նորէն բլուրի մը կողքին..., տղան մօրը տուի եւ աճապարեցի կորսուիլ մութին մէջ, ուրիշներու քով... Վերջին անգամ երբ ետիս դարձայ, դրած էր զայն գետինը, ձիւնին վրայ, եւ ահաւոր տխրութեամբ մը լեցուն իր աչքերը երկինքին վերցուցած՝ կ'սպասէր...։

ԱՐՍԷՆ-ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովի 16 Նոյեմբերի Նիստին մէջ հետեւեալ վիճաբանութիւնը եղած է.

Մր. Ա. Ուիլեըմս ուշադրութիւն հրաւիրեց Հայկական կոտորածներուն վրայ եւ Մր. Թ. Բ. Օ'Քոնըր կոչում ըրաւ կառավարութեան իր ձեռքէն եկածը ընել՝ վերջ մը դնելու համար Հայաստանի օրհասական վիճակին եւ թեթեւցնելու վերապրողներուն տառապանքները։

Լորտ Րօպէրթ Սեսիլ պատասխանելով ըսաւ. «Հայկական կոտորածներուն պատմութիւնը սարսափելի է։ Ժողովը կը յիշէ անշուշտ թէ՝ պատերազմի ծագումէն առաջ, անցեալ տարուան փետրուարին՝ Պետութիւնները Թուրքերուն ընդունիլ տուին բարենորոգումի կարգադրութիւն մը՝ որ իմ կարծիքովս մինչեւ աստիճան մը իրական բարելաւում եւ ապահովութիւն առաջ բերած էր այդ տարաբախտ ժողովուրդներուն համար։ Այն օրէն որ պատերազմը ծագեցաւ — Թուրքիոյ մեր թշնամիներուն հետ միանալէն ալ առաջ — Թուրք կառավարութիւնը այդ բարենորոգումներն ընդունելու երեւոյթն իսկ մէկ կողմ թողուց, եւ անմիջապէս որ Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն Քոմիթէն համոզում գոյացուց թէ անպատիժ պիտի կրնայ գործել, յղացաւ այն սարսափելի ծրագիրը՝ որուն արդիւնքները հիմա կը տեսնէք։ Առանց չափազանցութեան ամենադոյզն երկիւղի, կարելի է ըսել թէ՝ աշխարհի տարեգրութեանց մէջ տեղի ունեցած չէ ասկէ աւելի ահռելի եղեռնագործութիւն մը՝ որմէ անարգութեան եւ նախճիրի ո եւ է տարր մը դուրս չի թողուեցաւ։ Մեր զգացած սոսկումն ու ցաւը մեղմացնող միակ պարագան այն է որ՝ տեղի ունեցածը կրօնական շարժում մը չէ։ Կանխամտածուած քաղաքականութիւն մըն է Թուրքիոյ մէջէն անհետացնելու Հայերու գոյութիւնը։ Ամէն անզգամութեանց ջատագովը կոմս Րէվէնթլօ առարկեց թէ եղածը ուրիշ բան չէր, այլ պարզապէս ապստամբութեան եւ խլրտումի բռնադատում մը։ Ասիկա ճշմարիտ չէ։ Չեմ կրնար հաւատք տալ ճիշդ այն ձեւով որ կը խնդրուի՝ թէ մեր բանակին եւ նաւատորմիղին ու մեր հիւպատոսական մարմնոյն ձեռքէն եկած ամէն միջոցները պիտի գործածենք Հայերը ազատելու համար, որովհետեւ պէտք է ըսել թէ՝ վերջապէս Հայերուն համար կարելի մեծագոյն պաշտպանութիւնը այս պատերազմին մէջ մեր յաղթութեամբը կը գոյանայ (հաւանութեան նշաններ), եւ մեր գլխաւոր ջանքերը անոր պէտք է ձգտին։ Ահա այս սահմանաւորումով միայն՝ կատարելապէս վստահ եմ որ, եթէ ո եւ է պատեհութիւն ներկայանայ Հայերուն օգնելու մեր հիւպատոսներուն կամ մեր ուժերուն ջանքովը՝ կառավարութիւնը այս բանը պիտի նկատէ ազնուագոյն գործածութիւն մը որուն կրնան յատկացուիլ մեր երկրին տրամադրած միջոցները։

Գալով Միացեալ Նահանգներուն եւ Զուիցերիոյ Հանրապետութեան մօտ ձեռնարկի մը, աւելորդ է ըսել թէ, եթէ այս կառավարութիւններէն ո եւ է մէկը արժան դատէր ազդարարութիւններ ընել Գերմանիոյ, ո՛չ ոք աւելի սրտագին պիտի ողջունէր այդպիսի քայլ մը՝ քան Անգլիական կառավարութիւնը։ Բայց կառավարութեան չիյնար մատնանշել կամ նոյն իսկ թելադրել չէզոք անկախ երկիրներու կառավարութեանց այն բանը որ իրենց պարտականութիւնն է։ Վերջապէս, Գերմանիա միայն կրնայ դադրեցնել այս կոտորածները, եթէ ուզէ։ Բայց գերման զինուորապետութեան (միլիտարիզմ) դաւանանքը տրամաբանօրէն կը յանգի այս կարգի ոճիրներու (հաւանութեան նշաններ)։ Պէտք չէ վայրկեան մը մոռնանք թէ ի՛նչ ահռելի բան մըն է գերման զինուորապետութիւնը։ Ամէն ինչ որ Պետութեան շահերուն տեսակէտով արդարանալի կը նկատուի՝ Գերմանիոյ մէջ կը բռնէ այն տեղը՝ ինչ որ կրօնքը եւ բարոյականը ուրիշ ազգերու մէջ։ Երբ անգամ մը այս տեսակէտը ընդունուի, այլեւս ազգի մը ստորնացումը ո եւ է սահման չունենար։ Խորունկ ճշմարտութիւն մըն էր այն զոր արտասանեց Միս Էտիթ Քավէլ իր մահուան վերջին վայրկեանին, երբ ըսաւ.

«—Հայրենասիրութիւնը ամէն բան չէ»։ Այս ճշմարտութիւնը ուրանալնուն համա՛ր է որ Գերմանացիք այս եղեռնագործութեան դաւակիցները հանդիսացան, եւ ցորչափ չեն հրաժարիր այս կապակցութենէն, ա՛լ աւելի պիտի խորասուզուին անկումի մէջ քան որչափ կ'երեւան այսօր։

Թայմզ, 17 Նոյեմբեր

ԿԻԼԻԿԵՑԻՆԵՐԸ

ԲՕՐ-ՍԱՅԻՏԻ ՄԷՋ

(Սեփական թղթակցութիւն)

24 Նոյ. 1915

Իրերը յառաջդիմութեան ճամբուն մէջ մտան, կ'երեւայ։ Քէմբին համար նոր շրջան մը, բարգաւաճման շրջանն է որ կ'սկսի։ Գրած էի արդէն թէ փուռերը հացի առաջին արտաբերումը ըրին անցեալ կիրակի օր։ Արդիւնքը յոյժ գոհացուցիչ է, ինչ որ մեծ ուրախութիւն պատճառած է ամենուն։ Նոյն օրը, Քէմբի կազմակերպող-քննիչ Պ. Հօրնպլօըր (որ փուռերու շինութեան գաղափարին նուիրուած ու զայն գլուխ հանած էր,) Աղեքսանդրիա մեկնելու ստիպուած ըլլալով չէր կրցած տեսնել հացի առաջին արտադրութիւնը։ Առաջնորդարանի ներկայացուցիչը փափուկ գաղափարը ունեցեր է հացերէն երկու հատ քաղաք փութացնելու՝ շնորհակալութեան քարթով մը Պ. Հօրնպլօըրի, որ իր կարգին հեռաձայնով իր անկեղծ գոհունակութիւնը յայտնած է։ Նկատելով որ, դեռ շտեմարանը եւ փուռին լրացուցիչ բաժինները հազիւ մինչեւ շաբաթ մը կ'աւարտին, առայժմ անկարելի կ'ըլլայ Քէմբին հացի ամբողջ պէտքը մեր փուռերով գոհացնել, բայց այդ օրը շատ չպիտի ուշանայ։ Սկիզբները, հարկ պիտի ըլլայ տեղացի փռապան եւ աշխատաւորներ գործածել, սակայն մեր գաղթականներէն անոնք որ փուռի գործին համար արձանագրուած են, հետզհետէ տեղացիներուն տեղը պիտի անցնին, այնպէս որ մէկ քանի շաբաթէն ամբողջ գործը կարելի պիտի ըլլայ մեր իսկ գաղթականներուն ձեռքով կատարել։ Հացին տեսակը այնչափ լաւ ու եփուածքը յաջող է որ, Քէմբի այլեւայլ բաժիններու աշխատաւորները կը փափաքին փուռերէն գնել իրենց հացը։

—Փուռերու շինութեամբ Քէմբին առաջին հաստատութիւնը կ'ըլլայ որ գործ կը հայթայթէ այր գաղթականներու մէկ մասին։ Բաղդաւոր սկզբնաւորութիւն մըն է աս, ու նոյնքան յուսալից շաբաթ մըն է որ կ'սկսինք։ Երէկ Գահիրէէն հասաւ արհեստներու յանձնախումբը զոր կը կազմեն Տեարք Հ. Ինայէթեան, Գ. Զաքրճեան ու Քաղ. Ժողովէն՝ Տեարք Կ. Քէչեան եւ Մ. Քէմհաճեան։ Յանձնախումբը միասին բերած է փղոսկր, փայտ, գործիքներ ևն., ինչ որ խորհիլ կու տայ մեզի թէ սանտրագործութիւնը մեր Արհեստանոցի որոշ ու կարեւոր մէկ ճիւղը ըլլալու կոչուած է։ Արհեստներու յանձնախումբին առնելիք յաջորդ կարեւոր քայլը պիտի ըլլայ ոստայնանկութիւնը քաջալերել գաղթականներուն մէջ, որոնցմէ կարեւոր թիւով մետաքսագործներու պատրաստած օրինակները ամենուն հիացումը կը գրաւեն։ Այս կերպով, սնունդի անբաւականութեան հետեւանքով յայտնուած տրտունջներու առաջքն ալ առնուած կ'ըլլայ, քանի որ գաղթականները պիտի կրնան իրենց աւուրչէքով անոր պակասը լրացնել։

— Կարի արհեստանոցը երրորդ վրանով մը աւելի ընդարձակուած է։ Պ. Թրօպըըճի միջոցով նուիրուած վերջին տասը մեքենաներով հիմա կ'ունենանք ընդամէնը՝ 28 մեքենաներ. կարողներու թիւը 120ի բարձրացած է եւ օրական արտադրութիւնը զգալի կերպով աւելցած, այնպէս որ, առաւելն երկու ամիսէն գաղթականները հագուեցնելու գործը վերջնականապէս աւարտած կ'ըլլայ, որմէ վերջ յանձնարարութիւններ գործադրելու կ'սկսուի, ինչ որ, ամսական առնուազն հարիւր յիսուն ոսկի պիտի կրնայ ապահովել մեր կարուհիներուն։ Մեծ յոյսեր կան որ, կարելի պիտի ըլլայ հարիւր ոսկի մըն ալ ձեռագործներու (տանթէլ, օյա) ճիւղէն ապահովել, եւ այս ճիւղը որքան կանուխ հաստատուի՝ այնքան լաւ է։ Շատ մը հայ տիկիններ պիտի կրնան իրենց յանձնարարութիւնները ղրկել հոս, նմոյշներով միասին։ Կը վստահացնենք որ շատ գոհ պիտի մնան աշխատութենէն, այնքա՜ն ճարտար են մեր գաղթական քոյրերուն մատները։

— Նոր կարգադրութիւններու կարգին կ'արժէ արձանագրել Քէմբի նամակներուն համար մասնաւոր նամակատուփի մը հաստատումը։ Հայկական Բանակատեղի ուղղուած նամակներուն հասցէն կ'ըլլայ P. O. B. 134։

— Կամաւոր Պ. Պաթմանեանի մեկնումէն ի վեր կարելի չեղաւ մնայուն մթերապահ մը ունենալ։ Առժամապէս ու աճապարանքով, Պ. Պաթմանեանի տեղ ղրկուած Պ. Վահէ Պէրպէրեան, երկշաբաթեայ խանդոտ ու ինքնատիպ գործունէութենէ մը վերջ մեկնեցաւ այս գիշեր Գահիրէ, զինքը ետ կանչող հեռագրի մը վրայ։

— Տօքթ. եւ Տիկ. Նազուլեան, իրենց Գրիգոր զաւկին կնունքին առթիւ 60 հատ պզտիկներու վերմակ նուիրած են. իսկ Տիկ. Մարիամ Բրուսեան Քէմբի առաջին երկու նորապսակներուն՝ մէկ մէկ ձեռք շրջազգեստ։

Նոյ. 27 Շաբաթ

Նախորդով իմացուցած էի Արհեստից Յանձնախումբին ժամանումը։ Այսօր ուրախութեամբ արձանագրած կ'ըլլամ, թէ Յանձնախումբին կատարած քննութեանց արդիւնքը խիստ նպաստաւոր է սանտրագործութեան մասին։ Այս ճիւղի արհեստաւորներէն տասը հոգիի չափ յառաջիկայ երկուշաբթի գործի կ'սկսին։ Մանրամասնութիւնք յաջորդով։

— Հիւանդանոցի տեսչուհի Միս Արպըթնօթ, ամսուան մը պաշտօնավարութենէ վերջ մեկնեցաւ այսօր։ Տիկ. Էլկուտի արժանի յաջորդ մը եղաւ ան. իրեն տեղ եկած է նոր Անգլուհի մը՝ Տիկ. Ֆիլիփս, վկայեալ բժիշկ-հիւանդապահուհի։

— Այսօր մեկնումները երկար շարք մը ունեցանք։ Տիկ. Նեստուրեանի հետ մեկնեցան նաեւ Օր. Ռ. Պաթմանեան, եւ շաբթուան մը արձակուրդով՝ Տքթ. Տէվլէթեան։ Այս առթիւ ըսենք թէ Կարմիր-խաչի երեք բժիշկները եւ առանց բացառութեան բոլոր հիւանդապահուհիներն եւ հիւանդապահները իրենց ժրաջան ու անձնուէր գործունէութեամբը բոլոր Քէմբին գնահատումին առարկան եղած են։

— Երէկ հասաւ նոր մթերապահ՝ Պ. Շարամ Ճէրահեան։

—Տկարակազմներու խոհանոցը օրէ օր աստիճանաբար կ'աւելցնէ իր ճաշերուն քանակը։ Նախապէս 35, այսօր 135 հոգիի ճաշ կը տրուի. եթէ նուիրատուները առատօրէն օժանդակեն անոր մառանին, կարելի պիտի ըլլայ 135ը 200ի բարձրացնել։ Տ. Պ. Կարապետեանի ձեռքով 10 եգ. ոսկիի նուէր մը եւ եկաւ այս

խոհանոցին համար, Իպրահիմ պէյ Նուրէտտինի կողմէ տրուած։ Զաւզալիկէն Տ. Բարթերդեան այս չաքթուան խոհանոցին կանաչեղէնը ղրկած էր. կ'իմանանք որ Զաւզալիկէն և Մանսուրայէն ուրիշ ազգայիններ ևս որոշած են կալուած հայթայթել խոհանոցի չաքաթական կանաչեղէնը։

— Իրիկուան դէմ Թղթաբերէն ըստացանք Անգլ. «Կռաֆիք» պատկերազարդ հանդէսին նոյ. 13ի թիւը, որ իր գլխաւոր էջը եռյքի պատկերներուն նուիրած է։ «Մանչէսթր կարտիըն» թերթըն ալ նոյ. 12ի թիւին մէջ դրած է Աղատարար Դրօշին պատկերը։

Գ. Թ.

կումը և անոր ուղարկումը «Արև» հայաթերթի և այդ կոչին «զանազան» պատճառներով չարտատպուիլը և այդ ոչհրատարակութեան իբր պատճառ «յիշեալ Միութիւնը իր չսիրած Բաղ. Ժողովոյ կողմէ կազմուած ըլլալը»։

«Արև»ի խմբագրութիւնը զարմնալ ազնիւ է գտնուեր որ Միութեան կոչը, «իր չսիրած Բաղ. Ժողովոյ կողմէ կազմուած ըլլալուն պատճառաւ» չէ հրատարակեր. հապա ի՞նչ ըսել տեղւոյս Ցուսաբերի խմբագրութեան որ վերջերս նոյ. 14ին թատրոն վէրտիի մէջ սարքուելիք հանդէսին յայտարարութիւնը փոխանակ չհրատարակելու, զայն կը հրատարակէ բոլորովին իմաստը փոխելով և կասկածի տակ դնելով համագործակցող կուսակցութեանց զէն. մաքինոյն գործունէութիւնը և հասոյթին գործածման եղանակը։ Իսկ գալով Ձեր Թղթակցութեան առաջին մասին, առոր ալ պատասխանը կը ձգեմ «Արև»ի խմբագրութեան, խընդրելով որ հաճի իմ հարցմանս հետ զայն հրատարակել «Արև»ի մէջ։

Գահիրէ ԽՈՐԷՆ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Ծ. Խ.—Մեր պատասխանը կը գըտնուի «Արև»ի 1-88 թիւերուն մէջ։

զօրաց յարձակումի՝ որ անհետեւանք մընաց։ Միեւնոյն օրը Գերման օդանաւ մը Էնի մէջ ինկաւ Պէրի-օ-Պաքի արևել. կողմին մէջ։ Օդաչուները յաջողեցան լողալով ազատիլ։ Մեր մարտկոցներուն ռումբերը գործիքը քանդեցին։

ՌՈՒՍ ԶԻՆ. ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐ. ՄԸ Ի ԼՈՆՏՈՆ

Լոնտոն, 27. — Ռիւթէրի գործակալութիւնը կ'իմանայ թէ ռուս. զինուորական կարեւոր պատգամաւորութիւն մը Լոնտոն հասած է Ծովային սպայակոյտի պետ Ծովակալ Ռուսինի գլխաւորութեամբ և մասնակցութեամբ կայս. սպայակոյտի անդամներուն։ Ռ.

Ժընէվ, 27.— Պէրլինէն լուր կուտան թէ դիւանապետ Պէթման - Հոլվէկ երկուշաբթի զաղտնի յայտարարութիւններ պիտի ընէ Ռայխստակի կուսակցութեանց պետերուն։ Հ.

ՍԻՐԷՆԱՅԻՔԻ (ՏՐԻՊՈԼԻՍ) ՍԱՀՄԱՆԷՆ

Նոյ. 26, (Պաշտ. Ձեկոյց).—Էլ Սայէտ Ահմէտ Շէրիֆ էլ Սէնուսի կը շարունակէ իր բարեկամական վերաբերումը կառավարութեան հանդէպ, բայց կարգ մը չարամիտ գործակալութիւններ իրենց էնթրիկներով յաջողած են արևմտ. սահմանագլուխի պէտէվիներէն մաս մը անկարեւոր յարձակումներու մղել մեր սահմանագլուխի կայաններուն և մեր բնակչութեան դէմ։ Կառավարութեան հետեւած քաղաքականութեան համեմատ, որ կը կայանայ բոլոր չփոթութեանց կամ անկարգութեանց առտահական պատճառներէն խուսափելու մէջ, սահմանագլուխի յառաջացեալ պզտիկ կայանները որք են Սօլում և Սիուի Պարանի, Մաթրուհի մէջ կեդրոնացուեցան, ուր կատարելապէս բաւարար ուժեր հաստատուեցան մեր պէտէվինները պաշտպանելու համար այս կարգի ո՛ և է յարձակման դէմ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Սերպիական ճակատէն

ԳԱՐԱՏԱՂԻ ԴԷՄ

Լոնտոն, 28.—Գարատաղեան զեկոյց մը կը յիշատակէ թէ թշնամին վերջերս տեղոյս խուզարկութիւններ կատարեց եւ վերջին մէկ քանի օրուան ընթացքին պատրաստուեցաւ մեծ հարուած մը տալու Գարատաղի։ Ռ.

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Աթէնք, 28. — Դաշնակիցները Յոյն կառավարութեան յանձնեցին նոր զեկոյց մը որ զոյացած համաձայնութեան յաջորդելիք գործնական արդիւնքները կը պարզէ։ Կ'ենթադրուի թէ Յունաստան պիտի չընդդիմանայ առնց՝ մանաւանդ յոյն վաճառականութեան հանդէպ Դաշնակիցներուն ձեռք առած բարեացակամ միջոցներէն ետք։

Աթէնք, 28. — Կառավարութիւնը Դաշնակիցներուն չի պատասխանեց՝ սպասելով ուրբաթ օրուայ զեկոյցին որոշ պահանջքներու մէկ քանի կէտերուն լուսաբանութեան։ Յունաստան սկզբունքով տրամադիր է զոհացնել այն բոլոր պահանջքները որոնք իր չէզոքութիւնը բացայայտօրէն չեն բռնաբարեր կամ վեհապետական իրաւունքներուն վըրան չեն պտտներ։

Արեւելեան ճակատէն

Բերոլկրաս, 28.—Սվանբէն լսին հիւսիսակողմի խրամները վերագրաւելու գերման փորձերը ետ մղուեցան։ Հ.

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՄԻՍ ՔԱՎԵԼԻ

Բարիզ, 28. — «Մարդկային Իրաւանց Պաշտպանութեան Դաշնակցութիւն»ը այսօր մեծ ցոյց մը կազմակերպած էր Թրօքատէրոյի մէջ, ի ներկայութեան Պ. Բուանքարէի, դեսպաններու, նախարարներու եւլն.։ Նախարար Պ. Բէնըլըվէ իր ճառին վերջաբանին մէջ հանդիսաւոր երդում բրաւ Միս Քավէլի մահուան վրէժն առնել՝ «մարտիրոս ազգերու աւելի ուժեղացած վերահաստատմամբն եւ այն վառ արշալոյսին բացումովը՝ ուր Միս Քավէլի դէմքը պիտի նառագայթէ իր փառքովը»։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ Տպարան
Մ. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
Imp. Economique, Alex.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՀԱՅՈՑ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ Հայոց վրայ ի գործ դրուող հալածանքները անօրինակ խստութեամբ մը կը շարունակուին։ Այժմ ամբողջ Պոլիսը բաժնուած է հարիւրաւոր շրջանակներու և իւրաքանչիւր շրջանակ պաշարման տակ ինկած է ծպտեալ ոստիկաններէ բաղկացած բազմաթիւ խումբերու կողմէ։ Գիշեր ու ցորեկ, անդադար Հայերը կը լրտեսուին։ Լրտեսները ձեռքերնին անուանց ցանկեր առած, տունէ տուն կը շրջին։ Խուզարկութիւններն ու ձերբակալութիւնները ընդհանրապէս տեղի կ'ունենան կէս գիշերէն ետք, աւելի մեծ սարսափ ազդելու նպատակաւ։ Ահա կը բաղխուի տան մը դուռը, և ներս կը թափուին խուզարկուները, որոնց ի տես գերեզմանային լռութեամբ կը համակուի ամբողջ ընտանիքը։ Քանի մը վայրկեան ետք, տան մէջ գտնուող 15 տարեկանէ վեր եղող բոլոր արամարդիկը կը ձերբակալուին։ Այդ խումբերը կը կատարեն նաև առեւանգումներ ու աւազակութիւններ։ Պէշիկթաշ թաղին մէջ աւելի քան 80 գեղանի հայ կիներ, բռնի իսլամացնելու նպատակաւ, թուրք տուներու մէջ կը պահուին։ Իսկ Գում-Գաբու թաղին մէջ մասնաւորապէս ձերբակալուած են բազմաթիւ Հայ երիտասարդներ։ Կառավարութեան մարդիկ նաև Գարակէօզեան Որբանոցէն ներս մտնելով, ձերբակալեր են ոչ միայն ուսուցիչները, այլ նաև չափահաս որբերը։ Պոլսոյ բանակին մէջ ծառայող զինաթափ Հայ զինուորներն ևս բռնելով քշեր են։ Աւելի քան 700 ուսանողատակ Հայեր այս վերջերս աքսորուած են անորոշ վայրեր։ Աքսորուած պանդուխտ և ամուրի Հայերու թիւն ալ կը հաշուուի աւելի քան 8000։ Ասկէ զատ, արդէն ամիսներ առաջ, 10,000ի չափ Հայեր Պոլսէն քշուելով, Նիկոմիդիոյ լեռներուն մէջ կոտորուած էին։

Հակառակ ի գործ դրուած բոլոր ջանքերուն, Պոլսոյ թշուառ Հայ ժողովուրդին օգնելու գործը անկարելի եղած է կազմակերպել։ Ընդհանուր յուսալքում կը տիրէ այլեւս ներկայիս։ Դրամ չկայ։ Մէկերկու գաւառական ձեռք ձգելով հացագործին խանութը դիմող Հայ կիները յաճախ առաւօտէն մինչև իրիկուն կ'սպասեն և նախատինքի ու ծաղր ու ծանակի առարկայ կը դառնան անխիղճ խուժանին կողմէ։ Ամէն տեսակ դառնութեանց և սարսափներուն հետ կարօտութիւններն ալ սահման չունին։ Իսկ Ազգային Սընտուկը պարպուած է բոլորովին։ Պահեստի գումարներն ամբողջ ղրկուած են Հայաստանի սովելոց, ժամանակ առաջ։ Ազգային կտակներն ևս, որոնք բաւական կարեւոր գումարներ կը ներկայացնէին, սպառած են։ Այս ամէն թշուառութեան վրայ 200 թուրք վիրաւոր զինուորներ կը պահէ Պոլսոյ Հայութիւնը, ստիպուած, Ազգային Հիւանդանոցին մէջ, մինչդեռ չի կրնար հասնիլ նոյն հաստատութեան հիւանդներուն և պատըսպարեալներուն ունեցած անհրաժեշտ կարիքներուն։

Միւս կողմէ, Թրքական Ազգային Պաշտպանութեան Ցանձնաժողովի անդամներն իրենց կարգին ահագին չահատակութիւններ կը գործեն։ Անոնք կը մտնեն Հայ վաճառատուներէն ներս, և իրենց ուզած քանակութեամբը ամէն տեսակ ապրանքներ կը վերցնեն, յաճախ առանց ո և է բան ըսելու, իբրև թէ վաճառատան տէրերն իրենք ըլլային, և երբեմն ալ անարժէք ու անպէտ ստացագիրներ տալով։

Տրապիզոնի կողմերէն Կովկաս փախչող քանի մը հալածական Յոյներ պատմեր են, թէ Շանա գիւղէն և շրջականերէն բազմաթիւ հայ երիտասարդներ, զինուած, ապաստանած են լեռը։ Անոնք պարզեր են ապստամբութեան դրօշակ, իրենց օգնական ունենալով լազերու ցեղապետ՝ Իսմայիլ պէյը, որ վաղուց ի վեր հալածուած է Թուրք կառավարութեան կողմէ։ Իսմայիլ պէյ ևս իր հետեւորդներն ունի։ Յոյներն ըսած են, թէ բոլոր այս Հայ և Լազ ապստամբները յոյսերնին դրած են ռուսական զօրաց յառաջխաղացութեանը վրայ։

Կիրասոնի 450 տուներէ բաղկացած Հայութիւնն ամբողջ նախ քշեր են քաղաքէն դուրս, ըստ նորագոյն տեղեկութեանց։ Այդ հայերուն ըսուած է, որ իբր թէ անոնք Սեբաստիա պիտի գաղթեն։ Բայց երբ քշուողները կը հասնին քաղաքէն 7—8 ժամ հեռու գտնուող Խըրխ Պէլ կոչուած վայրը, հոն բոլորը կը կոտորուին։

Ամասիոյ Հայոց ընդհանուր տեղափոխութիւնը կատարուելէ ետք, բանտարկեալներէն Մինաս Իփէկճեանը և Հայկազուն Թապիպեանը շղթայակապ բանտէն հանելով, նախ անոնց աչքերը կը փորեն, և յետոյ զանոնք կախաղան կը բարձրացնեն։

Եդեսիոյ մէջ կախաղան հանուած են 42 հայեր որոնց մէջ են նաև Բողոքական հոգեւոր հովիւ մը և ուսուցիչ մը։ Կախուողներու անունները կը մնան անյայտ։

Կեսարիոյ մէջ կախաղան հանուածները 80 հոգի կը հաշուուին։ Ամբողջ կեսարիոյ շրջանի ժողովուրդին արգիլուած է «Հայ» անունն արտասանել։ Ով որ այս արգելքին անսաստէ, Պատերազմական Ատեանի կը յանձնուի։

Էնկիւրիի և շրջակայքի Հայ ազգաբնակութիւնը բնաջինջ եղած է, կ'ըսէ Մշակ։ Միայն երախաներն ազատուած և Գօնիայի մէջ ի վաճառ հանուած են։

Նիկոմիդիոյ Հայոց կրած սարսափներն աննկարագրելի են։ Քաղաքին մէջ ուր 800 հայ տուներ կրակի տրուած են, կէանքը դադրած է։ Տեղւոյն Թուրքերն ալ տուժած են, որով սկսած են բողոքներ բառնալ կառավարութեան դէմ։

Ատաբազարի կառավարիչը, Հրէայի մը հետ ընկերացած, Հայերուն երեսի վրայ թողած գոյքերը ծախելու եղած է։ Անիկա վաճառման գործին ձեռնարկեր է Արմաշի վանքէն սկսելով։

Պիլեճիկի Հայերն ալ սոսկումներու ենթակայ եղած և կողոպտուած են։ Քաղաքին Հայոց մէջ տիրող թշուառութիւնը անսահման է։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Թօրինօյի մէջ հրատարակուող իտալերէն «Արմէնիա» թերթին (որու մասին պիտի գրենք յաջորդով) Բ. համարէն.

«Տփղիսի Հօրիզոն թերթը հետեւեալ ծանրակշիռ տեղեկութիւնը կը ստանայ Օտեսայէն. — Օտեսայի հայ քոմիթէն հեռագրական տեղեկութիւն ստացաւ, որու համաձայն՝ պուլկար իշխանութիւնները ձերբակալած են հազարէ աւելի թրքահպատակ հայեր, որոնք կը պատրաստուէին ճամբայ ելնել դէպի Կովկաս հայ կամաւորներու խումբերուն մէջ մտնելու համար»։

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ Պ. ԱՀՐԻՄԱՆԻ

Ցուսաբերի թիւ 94ի մէջ կարդացի Ձեր մէկ Թղթակցութիւնը ուր մանրամասն նկարագրուած էին հաւումը, և Սըրբազանին քարոզը և Նպաստամատոյցի անդամներուն վաճառատուները պտտիլը և վերջերս Հայ Փոյ-Սքաութներու կազմութիւնը և անոր վաւերացումը Բաղ. Ժողովոյ կողմէ և կոչի մը հրատարա-

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐԵՐ

Սերպիական ճակատէն

Սելանիկ, 27. — Հսկայական գործունէութիւն մը կը կատարուի հոս։ Պուլկարները դարձեալ Քրիվօլաքի մէջ Ֆրանսացւոց վրայ յարձակեցան բայց դիւրութեամբ ետ մղուեցան։ Ֆրանս. օդաչուները իրենց առաջին թռիչքը կատարեցին ֆրանս. աջ թեւին վերև և Սթրումիճա քաղաքին, ինչպէս նաև մերձակայ Պուլկար զինուորներուն վրայ 50 ռումբ նետեցին։ Աժնս.

Սելանիկ, 27. — Սերպերը Մանասթըրի մէջ՝ Քաչանիկէն եկող զօրախումբերով զօրացած՝ Բրիլէբի շրջանը Պուլկարներուն վրայ յարձակեցան։ Ճակատամարտը կը շարունակուի։ Հ.

Բարիզ, 26. — Սելանիկէն հեռագիր մը լուր կուտայ թէ Գերմանացիք Սերպերուն առաջարկած են թշնամութիւնները դադրեցնել՝ պայմանաւ որ Գերմանացիք կարենան ազատօրէն անցնիլ և առժամեայ կերպով միայն գրաւած հողամասին մէջ։ Ալէքսանդր իշխանը հպարտութեամբ մերժած է։ Ռ.

Աթէնք, 27. — Սերպերը Բրիզրէնտի և Քաչանիկի միջև գիծի մը վրայ քաշուելով կը կռուին դիմադրութիւնը աւելի երկարելու նպատակաւ։ Հէլ.

Լոնտոն, 27. — Բոլոր օտար տէրութեանց դեսպանները Սերպիայէն մեկնելով Գարատաղ հասան։ Մօք.

Սելանիկ, 26. — Ամսոյս 23ին Ֆըրանս. զինուորները Քրիվօլաքի արևմտեան կողմը Պուլկարներուն վրայ յարձակելով Պրուսնիքը գրաւած և թշնամւոյն գիշերային բուռն հակայարձակումը ետ մղած են։ Ճակատին միացեալ մասին մէջ կատարեալ հանդարտութիւն կը տիրէ։ Ֆրանս. և անգլ. կարեւոր օգնազօրքեր կը շարունակեն հասնիլ։ Սերպ պատերազմ. նախարարը Կէվկէլի մեկնեցաւ։

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՄԷՋ

Լոնտոն, 27. — Բրիտանական ջրասուզանակներ Պոլսէն Իսմիրնէ գացող երկաթուղւոյ գծին վրայ սուզանելով Իսմիրնէի հարաւակողմէն 21 մղոն հեռու հաստատուած Գուլէլի-Պուրկազի երկաթուղւոյ կամուրջին վրայ ռումբեր նետեցին։ Մօք.

Յունաստան

ԼՈՐՏ ՔԻՉՆԷՐ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Ի վիճակի ենք իմացնելու թէ Լորտ Քիչնէր Բարձր-Քոմիսէրին և Զօր. Մաքօսէլի հետ Աթէնք երթալով թագաւորին հետ տեսակցած և յունական սպայակոյտի պետին հետ խօսակցած է։ Ցետոյ Լորտ Քիչնէր անծանօթ ուղղութեամբ մը մեկնած է։

Աթէնք, 27. — Դաշնակիցները Յունաստանի նոր մանրամասն զեկոյց մը ղրկեցին որ առաջուանին լրացուցիչն է։

Աթէնք, 27. — Մակեդոնիոյ մէջ Դաշնակից զինուորներու ապահովութեան վերաբերեալ մանրամասնութեանց բանակցութիւնները կը շարունակուին։

Աթէնք, 27. — Լրագիրները կը ծանուցանեն թէ բանակին մասնակի զօրացրուումը հաւանական է։ Սպայակոյտին պետը տրամադիր է ամենահին վեց կարգերը արձակելու։ Առաջարկութիւնը վերջերս վճռաբանութեան պիտի դրուի նախարարաց խորհրդոյ մէջ։ Հ.

Աթէնք, 28. — Թէև Դաշնակիցներու կողմէ առաջարկուած ապահովութեանց մէկ քանի կէտերը դժուարութիւններ կը ներկայացնեն սակայն կը նախատեսուի թէ պիտի հարթուին։

Տարտանէլի մէջ

Լոնտոն, 18.— Լորտերու ժողովին մէջ Լորտ Լէնստաուն ի պատասխան այն հարցումին թէ արդեօք Զօր. Մընրօ տեղեկագիր մը ղրկած չէ՞ր Տարտանէլը պարպելու մասին, ըսաւ թէ Զօր. Մընրօի տեղեկագրին փաստերը բաւական համոզիչ չ'երեւցան կառավարութեան որպէսզի մէկ կողմ թողու ցարդ Տարտանէլի մէջ հետեւուած այնքան կարեւոր հետեւանքներով քաղաքականութիւնը. այս պատճառաւ կառավարութիւնը խնդրեց Լորտ Քիչներէն տեղւոյն վրայ երթալ։ (Թան)։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՌՋԵՒ

Լոնտոն, 26.— Զօր. Նիքսընի մէկ հեռագիրը՝ որ կը վերաբերի Պաղտատի մօտ Սթէզիֆօնի մէջ մղուած վերջին կռիւներուն, լուր կուտայ թէ Զօր. Թաունզէնտի զինուորները պատերազմի դաշտին տիրացած են և թէ Թուրքերը նահանջելու վրայ են դէպի Տիալահ, որ Սթէզիֆօնէ 10 մղոն դէպի վեր և Պաղտատէն նոյնքան հեռաւորութեան մը վրայ հաստատուած է։ Լաժիի մէջ փոխադրուած թուրք գերիներու թիւը հիմա 1300ի կը հասնի։ Զօր. Նիքսըն մեծ գովեստով կը խօսի Զօր. Թաուզէնտի մասին որ կարողացած է այնքան փայլուն կերպով առաջնորդել իր զինուորները և անոնց քաջութիւնը պահել այնքան ծանր զրկանքներու ենթարկուելէ յետոյ, որոնց մէջ է նաև ջուրի և ուտելիքի պակասութիւնը։ Ռ.

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՏԻՒՐՔԻՆԵՐԸ ԱՊՍՏԱՄԲ, — ՃԷՄԱԼ ՓԱՇԱ

Աթէնք, 16. — «Մէսաժէ տ'Աթէն» Պոլսէն կ'իմանայ թէ նախկին ծովային նախարար Ճէմալ փաշա, որ այժմ Սուրիա կը գտնուի, ապստամբած է կառավարութեան դէմ և այս առթիւ Տիւրզիները զինած է։ Երիտ. Թուրքերը այս ապըստամբական շարժումները կը վերագրեն Ճէմալ փաշայի վրէժխնդրութեանը, ընդդէմ Էնվէրի և Թալէաթի որոնք զինքը Պոլսէն հեռացուցած էին։ «Մէսաժէ» կ'աւելցնէ թէ Արաբները կը սպասպանեն Ճէմալ փաշան որ պիտի գործակցի Դաշնակիցներուն։ Խնդիրը՝ կ'ըսէ անհաւատալի չերեւիր, որովհետև Ճէմալ փաշա միշտ Ֆրանսասէր նկատուած է։ Զօր. Բէրթէվ փաշա, որ նախապէս Սերպերուն դէմ պիտի երթար, ապստամբ նախարարին դէմ ղրկուած է։

Արեւելեան ճակատէն

ՌԻԿԱՅԻ ՎՐԱՅ

Բեթրոկրատ, 27.— (Պաշտ.) Կացութիւնը հանդարտ է ամբողջ ճակատին վրայ բաց ի Պէրզմունտէէ, Ռիկայի շըրջանին մէջ, ուր անորոշ արդիւնքով կըռիւ մը կը մղուի՝ որուն սաստկութիւնը երթալով կը տկարանայ սակայն։ Ռ.

Արեւմտեան ճակատէն

Բարիզ, 27. — (Պաշտ.) Գիշերուան ընթացքին յիշատակելիք եղելութիւն չըկայ։ Նրէկ Ֆօրժի և Պէթէնքուրի միջև, Մէօզի արեւմտ. կողմը թշնամին հեղձուցիչ կազեր արձակեց՝ առանց հետեւակա-

ՆՇԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

[illegible]

ՍԱԿԱՐԱՆ

29 Նոյեմբեր 1915

ԲԱՄՊԱԿ		Բացում	Փակում
	Նոյ.		
	Յունուար	18 7]8	18 3]4
	Մարտ	19 1]8	19 1]16
	Նոյ.(1916)	18 1]2	18 3]8
ԲԱՄՊԱԿԻ ՀՈՒՆՏ			
	(3 ամիս)	106	106
	(2 ամիս)	109	108 20]40
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
	Գրէսի Ֆոնսիէ 1886		Ֆր. 287.—
	» » 1903		» 231.—
	» » 1911		» 242.—
	Ռումէլի Երկաթուղի		» 125.—
	Բանկա		» 90.—